

Prawo karne i polityka w państwie rzymskim

Lubelska konferencja nt. rzymskiego prawa karnego
oraz jubileusz 70-lecia Profesora Marka Kuryłowicza

Lublin, 16–17 maja 2014

W dniach 16–17 maja 2014 r. odbyło się w Lublinie już VIII lubelskie sympozjum naukowe z zakresu rzymskiego prawa karnego na temat: *Prawo karne i polityka w państwie rzymskim*. Konferencja została zorganizowana przez Katedrę Prawa Rzymskiego UMCS przy współpracy Zakładu Historii Starożytnej UMCS, w związku z obchodami 70-lecia UMCS przypadającymi w 2014 r., 65-leciem Wydziału Prawa i Administracji oraz jubileuszem 70-lecia Profesora Marka Kuryłowicza, wieloletniego kierownika wymienionej Katedry. Pierwsza, jubileuszowa część sympozjum odbyła się 16 maja br. w siedzibie Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Uroczystość zaszczylicili swoją obecnością m.in. rektorzy UMCS i KUL, władze Wydziału Prawa i Administracji UMCS: dziekan, prodziekani, dyrektorzy instytutów, pracownicy: Wydziału Prawa, Katedry Prawa Rzymskiego KUL, Zakładu Historii Starożytnej UMCS, a także liczne grono gości związanych przede wszystkim naukowo z Katedrą Prawa Rzymskiego UMCS, jak również z osobą Jubilata, w tym przedstawiciele nauki prawa rzymskiego z ośrodków uniwersyteckich w Polsce.

Spotkanie rozpoczęła dziekan Wydziału Prawa i Administracji UMCS – prof. dr hab. Anna Przyborowska-Klimczak, która przedstawiła głównie funkcje pełnione przez Jubilata na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej. Profesor Marek Kuryłowicz w latach 1981–1987 sprawował funkcję prodziekana Wydziału Prawa i Administracji UMCS, następnie dziekana Wydziału (1990–1996), prorektora filii UMCS w Rzeszowie (1996–1999) oraz dyrektora Instytutu Historii i Teorii Państwa i Prawa UMCS (2008–2012). Od 1977 r. zajmuje nieprzerwanie stanowisko kierownika Katedry Prawa Rzymskiego UMCS.

Następnie głos zabrał rektor UMCS – prof. dr hab. Stanisław Michałowski. Jego Magnificencja podziękował Profesorowi Markowi Kuryłowiczowi za pracę

Od lewej: Jubilat – prof. dr hab. Marek Kuryłowicz, rektor UMCS – prof. dr hab. Stanisław Michałowski, rektor KUL – ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński

na rzecz uczelni, określając Jubilata mianem „człowieka Uniwersytetu”. Rektor UMCS podkreślił wspaniałą karierę naukową Profesora, jego wkład na rzecz lubelskiego środowiska akademickiego oraz fakt, iż bez takich Jubilatów lubelski ośrodek naukowy nie mógłby osiągnąć swej dotychczasowej pozycji. Z kolei rektor KUL im. Jana Pawła II ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński, pierwszy naukowy uczeń i doktor Jubilata, przybliżył w swej laudacji etapy kariery naukowej Profesora. Ksiądz Rektor podkreślił, iż Jubilat będąc etatowym pracownikiem UMCS, prowadził również w latach 1979–1998 zajęcia na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie pełnił w tym okresie funkcję kierownika Katedry Prawa Rzymskiego.

Ks. prof. Antoni Dębiński zwrócił również uwagę na wszechstronność zainteresowań naukowych Profesora Marka Kuryłowicza i stwierdził, że Jubilat jest obecnie znanym w Polsce i za granicą niekwestionowanym autorytetem w zakresie romanistyki prawniczej i praw antycznych. Jego twórczość jest oryginalna, nieszablonowa, oparta na rzetelnej analizie źródeł oraz brak w niej jakichkolwiek oznak pośpiechu i związanej z tym powierzchowności. Ksiądz Profesor zauważył ponadto osiągnięcia Jubilata w zakresie kształcenia kadry, m.in. jako wspaniałego, wieloletniego wykładowcę akademickiego, cechującego się pasją rzetelnego przekazywania wiedzy oraz mentora i promotora w awansach naukowych. Na zakończenie swego wystąpienia rektor KUL – jako pierwszy naukowy uczeń

Od lewej: Jubilat – prof. dr hab. Marek Kuryłowicz, dziekan WPiA UMCS – prof. dr hab. Anna Przyborowska-Klimczak, rektor KUL – ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński, rektor UMCS – prof. dr hab. Stanisław Michałowski, dyrektor Instytutu Historii i Teorii Państwa i Prawa UMCS – prof. dr hab. Wojciech Witkowski, prof. dr hab. Krzysztof Amielańczyk

Jubilata – wyraził słowa podziękowania za wieloletnią i wszechstronną współpracę naukową, wiedzę, doświadczenie, mądrość przekazywaną studentom i młodszym pracownikom naukowym, wkład w rozwój nauki oraz złożył serdeczne gratulacje z okazji pięknego jubileuszu.

Następnie zabrał głos prof. dr hab. Krzysztof Amielańczyk, który przybliżył działalność Jubilata w zakresie organizacji nauki prawa rzymskiego w ośrodku lubelskim. Jak podkreślił na wstępie, Profesor wypromował grupę ośmiu doktorów, a z nich samodzielnych pracowników naukowych we wszystkich strukturach uczelniach, w których przyszło mu pracować zarówno na UMCS (prof. dr hab. Krzysztof Amielańczyk), na KUL (ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński, dr hab., prof. Marzena Dyjakowska), jak również na Uniwersytecie Rzeszowskim (dr hab. Renata Świrgoń-Skok, prof. nadzw.). W rezultacie bezpośrednich starań Profesora, jak też tych pośrednich z wydatnym udziałem księdza rektora KUL, obecnie Lublin posiada sześciu samodzielnych badaczy prawa rzymskiego, w tym dwóch tytułarnych profesorów (trzeci wkrótce), ustępując pod tym względem nieznacznie tylko stołecznej Warszawie. W dalszej części wystąpienia prof. Amielańczyk przedstawił dotychczasowe dokonania Profesora Marka Kuryłowicza na rzecz lubelskiej szkoły rzymskiego prawa karnego, której Jubilat jest założycielem. Stanowi ona wiodący ośrodek naukowy w zakresie badań nad rzymskim prawem karnym, a nazywana jest także „szkołą lubelską profesora Kuryłowicza”. Cykl

lubelskich sympozjów poświęconych rzymskiemu prawu karnemu, którego idea powstała w początkach lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku i od początku została przez Profesora wyraźnie określona, miała na celu przede wszystkim integrację i współpracę międzyuczelnianą (Katedry Prawa Rzymskiego UMCS i KUL), ale także interdyscyplinarną (Zakład Historii Starożytnej UMCS i inne ośrodki). Na zakończenie prof. Krzysztof Amielańczyk złożył podziękowania za dotychczasowe wsparcie na drodze naukowej oraz najserdeczniejsze życzenia z okazji jubileuszu.

Prof. dr hab. Wojciech Witkowski, występujący jako dyrektor Instytutu Historii i Teorii Państwa i Prawa UMCS, wieloletni współpracownik oraz przyjaciel Jubilata, nakreślił w swym przemówieniu Jego dotychczasową karierę naukową, jego życiowe pasje i wspólne zainteresowania, w tym kolekcjonowanie malarstwa oraz podróże na kresy i na granice rzymskiego *limesu*. Na zakończenie tej części obrad konferencyjnych głos zabrał Jubilat – prof. dr hab. Marek Kuryłowicz, który skierował słowa podziękowania do władz rektorskich, wydziałowych oraz Instytutu, a także zgromadzonych przedstawicieli nauki prawa rzymskiego z polskich ośrodków uniwersyteckich. Odwołując się w swej przemowie m.in. do rzymskich paremii i przysłów prawniczych, przedstawił kilka refleksji ze swego życia akademickiego i podsumował sentencjonalnie: *Feci quod potui, faciant meliora sequentes*.

Dalsze obrady konferencyjne poświęcone rzymskiemu prawu karnemu odbyły się w na Wydziale Prawa i Administracji UMCS. Wygłoszono w pierwszym dniu siedem referatów: Jan Zabłocki, *'Iudicis et amici officium salvare'*. *Na marginesie Gell. 1.3.*; Anna Pikulska-Radomska, „... *A kiedy pieniędzy publicznych na to nie wystarczało...*”. *Uwagi o karaniu lichwiarstwa w rzymskiej republice*; Marzena Dyjakowska, *Aulus Gellius, Noctes Atticae 4,14, czyli o prawnokarnych granicach ochrony godności urzędniczej*; Renata Świrgoń-Skok, *Polityczne aspekty ustaw karnych cesarza Justyniana w sprawach religijnych*; Piotr Nicyporuk, *Represje karne stosowane wobec bankierów rzymskich (nummularii)*; Wiesław Mossakowski, *Zakreślenie podstawy odpowiedzialności karnej w inscriptio w procesie karnym późnego cesarstwa rzymskiego*; Krzysztof Amielańczyk, *Prawo karne i polityka. Czy rzymscy prawodawcy prowadzili ukierunkowaną politykę karną?* Ten dzień zakończyło towarzyskie spotkanie uczestników konferencji.

W dniu 17 maja odbyła się druga część obrad konferencyjnych. Wygłoszono osiem referatów: Bronisław Sitek, *Pozycja prawna advocatus fisci*; Dariusz Słapek, *Instrumentum vocale, czyli o niezwykłych negocjacjach władz rzymskich z... niewolnikami Antoniusza*; Anna Tarwacka, *Jak się zemścić na cenzorach? Zakres odpowiedzialności karnej strażników moralności*; Jacek Wiewiorowski, *CTh 9.14.1 = C. 9.16.7 (a. 374) – pierwszy dziejowy zakaz dzieciobójstwa?*; Maciej Jońca, *Telum manu fugit. Uwagi na temat nieumyślności w Dekrecie Gracjana*;

Henryk Kowalski, *Polityka a prawo karne. Ustawodawstwo karne cesarza Augusta na tle wydarzeń w latach 22–18 p.n.e.*; Anna Pawłowska-Mucha, *Sposoby wykonania kary śmierci: polityka czy „fantazja” cesarska?*; Andrzej Chmiel, *Proces katylinarczyków jako przykład rzymskiego „procesu politycznego”*. Referatom towarzyszyły ożywione dyskusje.

W podsumowaniu konferencji uczestnicy wyrazili uznanie dla lubelskiego środowiska romanistyki prawniczej, a szczególnie dla Jubilata – inspiratora i organizatora badań nad problematyką rzymskiego prawa karnego – oraz nadzieję na kontynuowanie sympozjów.

Andrzej Chmiel

Samorząd terytorialny w Polsce i w Niemczech

Międzynarodowa Konferencja Naukowa

Warszawa, 24 V 2013

Konferencja dotyczyła wybranych zagadnień teorii i praktyki funkcjonowania samorządu terytorialnego w Polsce i w Niemczech na tle porównawczym. Organizatorem była Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie i Stowarzyszenie Stypendystów *Deutscher Akademischer Austauschdienst* w Polsce. Konferencja została dofinansowana przez DAAD ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych Republiki Federalnej Niemiec.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonał prof. dr S. Dawidziuk dr h.c., prezydent WSM), który powitał uczestników i wygłosił prelekcję wprowadzającą. Następnie głos zabrał prof. zw. dr hab. h.c. B. Hołyst, który jako rektor WSM i wieloletni wykładowca uniwersytetów w Niemczech podkreślił znaczenie komparatystycznego wymiaru konferencji. W dalszej kolejności doc. dr G. Grabarczyk – dziekan Wydziału Prawa i Administracji WSM – przywitała uczestników konferencji i zaprezentowała jej program. W imieniu DAAD wystąpił dr P. Hiller, który przedstawił zasady i zakres działalności prowadzonej przez DAAD w Polsce i na świecie. Uroczystą część spotkania zamknął dr P. Kosiński – prezes Stowarzyszenia Stypendystów DAAD – który podziękował dyrektorowi DAAD w Polsce za wsparcie finansowe konferencji.

Merytoryczną część obrad otworzył referat Prof. Dr. Maxa-Emanuela Geisa (Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg) pt. *Podstawy i rozwój samorządu gminnego w Niemczech*. Prelegent wskazał na fundamenty historyczne i prawne niemieckiego samorządu, wymienił przy tym siedem rodzajów władztwa gminy (terytorialne, osobowe, organizacyjne, prawne, planistyczne, kulturowe i finansowe) jako gwarancji dla funkcjonowania administracji samorządowej w Niemczech. Prof. Geis podkreślił, że nie da się w pełni zrozumieć prawnej problematyki samorządu gminnego w Niemczech bez odniesień natury historycznej. Wskazał te czynniki, które jego zdaniem były znamienne dla samorządu w Niemczech: po pierwsze – polityczne i gospodarcze znaczenie miast w średniowieczu i na początku ery nowożytnej; po drugie – pruska wizja samorządu gminnego, która składała się na program odbudowy państwa po klęsce w 1806 r. w wojnie z Francją; po trzecie – fakt, że po II wojnie światowej samorząd gminny po raz kolejny miał stać się początkiem odbudowy państwa „od dołu ku górze”.

Drugi referat został wygłoszony przez Prof. Dr. Thorstena Ingo Schmidta (Universität Potsdam). Autor przedstawił problematykę podstaw finansowych związanych z działalnością samorządu w Niemczech. W referacie zostały poruszone następujące zagadnienia: gwarancje finansów gminnych; dochody i wydatki gmin; budżet gmin i sytuacja powiatów ziemskich. Gwarancja finansów komunalnych następuje – jak zaznaczył referent – na kilku płaszczyznach: Ustawy Zasadniczej Niemiec; konstytucji państw związkowych i Europejskiej Karty Samorządu Terytorialnego. Szczególnie interesującym aspektem ujętym w referacie był gminny mechanizm wyrównania finansowego (*Kommunale Finanzausgleich*).

Referat w języku angielskim wygłosił prof. dr hab. A. Bosiacki (UW), który w swoim wystąpieniu pt. *Self-government as Natural and Legal Concept: Polish Background in Comparative Perspective* przedstawił tzw. naturalistyczną i państwową teorię samorządu terytorialnego. Następnie zgodnie z programem konferencji przewidziano prelekcję prof. dr hab. Z. Bukowskiego (UKW) pt. *15-lecie aktualnej struktury organizacyjnej samorządu terytorialnego w Polsce. Czy czas na zmiany?* Autor w kontekście zmian w strukturze organizacyjno-prawnej polskiego samorządu terytorialnego zwrócił uwagę m.in. na zagadnienie podziału terytorialnego państwa w związku ze strukturą samorządu terytorialnego oraz problematykę uregulowania związków pomiędzy monokratycznym organem wykonawczym a kolegialnym organem stanowiącym.

Następnie głos zabrał dr J. Kostrubiec (UMCS, WSM), który w swoim wystąpieniu zaprezentował wpływy myśli niemieckiej na koncepcje doktrynalne i założenia normatywne samorządu terytorialnego w II Rzeczypospolitej. Pierwszą część obrad zakończył referat prof. dr hab. J. Paśnika (WSM) pt. *Nabywanie pra-*

wa własności nieruchomości przez samorząd terytorialny, w którym autor przedstawił – w ramach omawianej problematyki – możliwe źródła patologii.

Po przerwie nastąpiła druga część obrad, której przewodniczył prof. A. Bosiacki. Referat wygłosił dr P. Kosiński (IPN), który w prelekcji wygłoszonej w języku niemieckim przedstawił zagadnienie wzorców niemieckich w historii samorządu miasta stołecznego Warszawy. Następnie dr R. Poździk (dyrektor Departamentu Funduszy Strukturalnych, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji) zaprezentował niezwykle praktyczne zagadnienie związane ze wsparciem unijnych projektów jednostek samorządu terytorialnego w zakresie budowy społeczeństwa informacyjnego. Referat pt. *Rola samorządu w zapewnieniu bezpieczeństwa lokalnego* przedstawili reprezentanci Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie – dr R. Dziembowski i dr K. Szczechowicz, a w dalszej kolejności prelekcję wygłosił prof. dr hab. M. Karpiuk (AON) pt. *Zgoda organu stanowiącego samorządu terytorialnego na odstąpienie od obowiązku przetargowego trybu zawarcia umów użytkowania, najmu lub dzierżawy na czas oznaczony dłuższy niż trzy lata lub na czas nieoznaczony*. Prelegent stwierdził, że zasady prawidłowej gospodarki stanowią dla organów samorządu terytorialnego podstawę do podejmowania działań prawnych i faktycznych w przedmiocie gospodarowania posiadany mieniem, dlatego polityka samorządowa w tym zakresie nie może być krótkoterminowa.

Jako ostatni głos zabrali: mgr M. Truksa (WSM) – *Charakter decyzji wydawanych w sprawach indywidualnych ulg w spłacie zobowiązań podatkowych w ramach zasady de minimis* oraz mgr P. Szymański (WSM), który omówił problematykę podziału nieruchomości jako elementu realizowanego przez gminę prawa zagospodarowania przestrzeni.

Po wygłoszeniu referatów przewodniczący obrad prof. A. Bosiacki otworzył dyskusję. Jako pierwszy głos zabrał dr J. Kostrubiec, który zwrócił się do prof. Schmidta z pytaniem o wykorzystywanie jako elementu gry politycznej skargi konstytucyjnej dotyczącej gminnego mechanizmu wyrównania finansowego w Niemczech. Przedmiotem interesującej dyskusji była też sprawa tzw. gruntów warszawskich, a głos kolejno zabrali: prof. A. Bosiacki, prof. J. Paśnik i prof. M. Karpiuk. W podsumowaniu konferencji stwierdzono, że w Niemczech – podobnie jak w Polsce – poszukuje się nowych form aktywności samorządu terytorialnego, które byłyby w stanie sprostać standardom nowoczesnej administracji. W kontekście gospodarki finansowej samorządu terytorialnego zwrócono uwagę, że w Niemczech tradycyjna kameralistyczna metoda rachunkowości została już zastąpiona ekonomiczną metodą podwójnej księgowości, a niemiecka gminna gospodarka budżetowa powinna zostać oparta na analizie ekonomicznej *input-output*.

Liczne pytania z sali i ożywiona polemika dowodzą tego, że komparatystyczny charakter konferencji spełnił założony cel. Prezentacja poglądów i wymiana

polsko-niemieckich doświadczeń w zakresie funkcjonowania samorządu w obu krajach, co zostanie udokumentowane w publikacji pokonferencyjnej, może okazać się ważnym głosem w ciągle aktualnej dyskusji na temat reformy administracji samorządowej w Polsce.

Grażyna Grabarczyk
Jarosław Kostrubiec

Uniwersalny i regionalny wymiar ochrony praw człowieka. Nowe wyzwania – nowe rozwiązania

Międzynarodowa Konferencja Naukowa*

Warszawa, 22–23 kwietnia 2013

W dniach 22–23 kwietnia 2013 r. w budynkach polskiego parlamentu odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. *Uniwersalny i regionalny wymiar ochrony praw człowieka. Nowe wyzwania – nowe rozwiązania*. Przedsięwzięcie zorganizowane zostało z okazji 60. rocznicy wejścia w życie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Patronat honorowy konferencji objął Dean Spielmann – prezes Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Przybyłych gości, m.in. z Austrii, Kazachstanu, Litwy, Niemiec, Rosji, Słowacji, Turcji, Węgier i (najliczniej) z Ukrainy – zarówno teoretyków, jak i praktyków prawa – przywitał kierownik naukowy i *spiritus movens* konferencji prof. dr hab. Jerzy Jaskiernia z Uniwersytetu im. Jana Kochanowskiego w Kielcach, który podkreślił rolę Konwencji Praw Człowieka w przekształcaniu Europy. Językami konferencji były: polski, angielski i rosyjski. Tłumaczeniem objęto obrady plenarne oraz te panele, w których udział brali goście z zagranicy.

Pierwszą z sesji plenarnych pt. „Nowe wyzwania i rozwiązania w międzynarodowym systemie ochrony praw człowieka”, odbywających się w Sali Kolumnowej Sejmu, moderowaną przez prof. Marka Zubika (UW), otworzyło wystąpienie prof. Herberta Schambecka (Uniwersytet w Linz). Następnie wygłoszone zostały kolejne referaty. Prof. Genowefa Grabowska (UŚ w Katowicach) wskazała na współczesne źródła praw człowieka i omówiła godność, wolność i równość,

* Ze względu na rozmiary Konferencji w sprawozdaniu zostaną przedstawione te jej fragmenty, w których uczestniczyły autorki, pozostałe zaś zostaną jedynie zasygnalizowane.

szczególną uwagę zwracając na ten aspekt wolności, który określiła jako „wolność od strachu” oraz na konieczność poszerzania katalogu wartości ze względu na nowe warunki, w jakich żyje człowiek (np. w związku ze zmianami klimatycznymi). Zaproponowała powołanie Światowego Sądu Praw Człowieka, zbliżonego do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Prezes Trybunału Praw Człowieka prof. Andrzej Rzepliński wskazał na szereg wartości, do których odwołuje się Europejska Konwencja Praw Człowieka i na potrzebę ich realizacji w praktyce, czego w niektórych krajach jeszcze brakuje (np. sytuacja na Białorusi). Edward Barany (Słowacka Akademia Nauk, Bratysława) swoje wystąpienie poświęcił różnym aspektom zmiany praw człowieka, które mają prowadzić do tego, aby ludzie cieszyli się „dobrym życiem” (*well-being*). Prof. Janusz Simonides (Społeczna Akademia Nauk w Łodzi) podjął się przedstawienia relacji pomiędzy różnorodnością kulturową a regionalizmem i relatywizmem praw człowieka, a prof. Victor Rudenko (Instytut Filozofii i Prawa Uralskiego Branch Rosyjskiej Akademii Nauk, Jekaterynburg, Rosja) swoje wystąpienie poświęcił reżimowi politycznemu i ochronie praw człowieka w Rosji – granicom i możliwościom tej ochrony. Wskazał na różne oceny zarówno reżimu politycznego, jak i zakresu ochrony praw człowieka w zależności od tego, kto takiej oceny dokonuje – sama władza czy uczeni.

Jako ostatni w pierwszej sesji plenarnej wystąpił prof. Axel Schmidt – Gödelitz (przewodniczący polsko-niemieckiego Ost-West Forum), który podkreślił, iż Niemcy chcą być poważanym członkiem społeczności międzynarodowej, a prawa podstawowe zawarte w Konstytucji Niemiec to swoista „mapa drogowa”. Celem Akademii Młodych Liderów w ramach Ost-West Forum jest przywrócenie ochrony praw człowieka, do czego powinny przyczynić się istniejące w Niemczech, ale niezbyt aktywne elity.

Druga sesja plenarna, moderowana przez prof. Andrzeja Bisztygę (GWSH im. W. Korfatego w Katowicach), nosiła tytuł „Nowe wyzwania i rozwiązania w systemie ochrony praw człowieka Rady Europy”. Jako pierwszy wystąpił prof. Karel Klima (Metropolitan University w Pradze), który przedstawił wpływ doktryn wypracowanych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka na krajowe systemy konstytucyjne. Podkreślił zwłaszcza rolę zakazu arbitralności, nadużycia władzy administracyjnej przeciwko obywatelowi czy firmom (podając przykłady, gdy czeski Trybunał Konstytucyjny na podstawie doktryny ETPCz stwierdził tego rodzaju naruszenie) oraz prawo do rzetelnej procedury sądowej, a także prawo do obrony. Stwierdził również, iż orzecznictwo ETPCz w Strasburgu wpływa na orzecznictwo państw członkowskich, tworząc zgodny, choć nie identyczny system.

Następnym prelegentem był dr Murat Tumay (Wydział Prawa, Seluck University, Turcja), który poświęcił swoje wystąpienie problematyce przesłanki „ko-

nieczności” („*necessity*”) jako podstawy ograniczenia praw fundamentalnych w społeczeństwie demokratycznym. Nawiązał on do określenia Konwencji Praw Człowieka jako do „latarni” wskazującej drogę. W świetle Konwencji osoba (jednostka) staje się podmiotem prawa międzynarodowego i – co ważne – może zaskarżyć swoje państwo. Odnośnie do praw przewidzianych w Konwencji nie są one nieograniczone, ale ograniczenia te muszą być „konieczne” w społeczeństwie demokratycznym.

Kolejnym mówcą był prof. Jerzy Jaskiernia (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach). Jego wystąpienie dotyczyło mechanizmów zwiększania skuteczności wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Podkreślił, że EKPCz to z jednej strony sukces (podpisana została bowiem przez wiele państw i tym samym oddziałuje na nie), z drugiej to pewna „porażka”, gdyż nie przewidziano ogromnej liczby spraw. Paradoxem jest to, że ETPCz bada zachowanie „rozsądnego terminu” w rozpoznawaniu spraw przez sądy krajowe, a sam ma z tym problemy w związku z poszerzeniem się obszaru jurysdykcji, wzrostem liczby potencjalnych i rzeczywistych skarżących i nadmiarem spraw. Prof. Jaskiernia oprócz trudności, jakie mają miejsce w zakresie orzekania i wykonywania wyroków, wskazał na postulaty, których realizacja pozwoliłaby na pokonanie istniejących problemów, m.in. priorytyzację skarg czy aktywniejszą rolę Komisarza Rady Europy.

Prof. Herbert Franz Koetck (Uniwersytet w Linz, Austria) omówił zagadnienia związane z wolnością religijną w orzecznictwie ETPCz w Strasburgu. Z kolei prof. Krzysztof Drzewicki (UG, MSZ) poświęcił swoje rozważania reformie systemu kontroli przestrzegania konwencji ramowej o ochronie mniejszości narodowych, a dr hab. Ireneusz C. Kamiński (INP PAN w Warszawie) przedstawił zagadnienie wzajemnych inspiracji w orzecznictwie Komitetu Praw Człowieka NZ, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka Międzyamerykańskiego Trybunału Praw Człowieka, pod kątem tego, czy są to względem siebie partnerzy, czy raczej konkurenci. Zwrócił uwagę na to, że trzy powyższe trybunały rozstrzygają podobne zagadnienia, stąd warto, aby się sobie wzajemnie „przyglądały” i wyciągały wnioski ze swoich linii orzeczniczych oraz *hard cases*, np. w sprawach dotyczących aborcji, związków osób tej samej płci.

Ostatnim prelegentem w drugiej sesji pierwszego dnia obrad był dr Wojciech R. Wiewórkowski (WPiA UG, Główny Inspektor Ochrony Danych Osobowych), który podniósł problem związany z prawem do prywatności w europejskim systemie ochrony prawnej oraz w globalnych systemach współpracy rzeczników ochrony prywatności.

Po przerwie obiadowej obrady podzielono – z uwagi na wyjątkowo dużą liczbę uczestników (ponad 300 osób) – na 22 zespoły problemowe (panele).

Panel nr 1 – „Nowe wyzwania i rozwiązania w zakresie ochrony praw człowieka w Federacji Rosyjskiej i w Ukrainie” moderowany był przez prof. W. L. Fiedorenkę (Ukraina) i stanowił przegląd aktualnych problemów państw, o których mowa w tytule.

Panel nr 2 – „Nowe wyzwania i rozwiązania w uniwersalnym systemie ochrony praw człowieka”, prowadzony przez prof. A. W. Skrypniuka (Ukraina), osadzony był w kontekście nowych zjawisk społecznych związanych z globalną gospodarką i nienadążających za nią regulacji prawnych.

Panel nr 3 – „Rola parlamentarzystów i byłych parlamentarzystów w systemie ochrony praw człowieka”, moderowany przez prof. J. Jaskiernię, będącego również marszałkiem Stowarzyszenia Parlamentarzystów Polskich, zawierał oprócz referatów z zakresu przedmiotowej tematyki prezentację raportów dotyczących sytuacji prawnej byłych parlamentarzystów.

Panel nr 4 – „Ochrona praw człowieka w systemie Rady Europy – nowe wyzwania i rozwiązania”, któremu przewodniczył prof. B. Szmulik (UKSW), dotyczył wpływu systemu ochrony regionalnej na kulturę prawną i aksjologię Europy oraz poszczególnych państw członkowskich.

Panel nr 5 – „Ochrona praw człowieka w systemie Unii Europejskiej – nowe wyzwania i rozwiązania”, moderowany przez prof. Sabinę Grabowską (URz), poświęcony był zagadnieniu praw podstawowych w kontekście ewolucji i problemów procesów integracyjnych w Europie.

Panel nr 6 – „Ochrona praw człowieka w systemie ONZ”, prowadzony był przez prof. R. Wieruszewskiego (INP PAN) i odnosił się do kwestii globalnych, przede wszystkim oceny jakości międzynarodowej kontroli nad realizacją zobowiązań w sferze praw człowieka.

Panel nr 7 – „Europejski Trybunał Praw Człowieka a trybunały konstytucyjne w ochronie praw człowieka i teoretyczne problemy ochrony praw człowieka”, pod przewodnictwem prof. Z. Witkowskiego (UMK) zawierał nie tylko przegląd aktualnego orzecznictwa, ale dotyczył też kwestii proceduralnych oraz istotnej dla zmian w kulturze prawnej kwestii wyroków pilotażowych.

Obrady prowadzone były także w panelach dotyczących kwestii nieco bardziej uszczegółowionych. **Panel nr 8** pt. „Prawa człowieka w obszarze wolności słowa, wyznania i ochrony wizerunku – nowe wyzwania i rozwiązania” prowadzony był przez prof. J. Sobczaka (SWPS), **panel nr 9** pod przewodnictwem prof. Anny Łabno (UŚ) nosił tytuł „Prawa człowieka w obszarze nauki, edukacji, kultury i sportu – nowe wyzwania i rozwiązania”, natomiast **panel nr 10** pt. „Prawa człowieka w dziedzinie ochrony zdrowia i środowiska – nowe wyzwania i rozwiązania” moderowała prof. M. Grzybowska (AFM).

W **panelu nr 11** – „Prawa człowieka a rozliczanie z przeszłością”, prowadzonym przez prof. J. Widackiego (AFM), poruszono zagadnienie kolizji rozwią-

zań prawnych z realiami historycznymi i społecznymi, przywołując tzw. formułę G. Radbrucha dotyczącą „prawa ponadustawowego” oraz „ustawowego bezprawa” jako prawa niegodziwego.

W pierwszym dniu konferencji przewidziano także obrady zespołów problemowych w ramach paneli wieczornych. **Panel nr 12** pt. „Realizacja europejskich standardów ochrony praw człowieka w państwach Europy Środkowej i Wschodniej”, moderowany przez prof. J. Kornasia (UE, Kraków), **panel nr 13** pt. „Uniwersalny i regionalny wymiar ochrony praw człowieka a rozwiązania krajowe”, moderowany przez prof. Z. Maciąga (AFM) oraz **panel nr 14** pt. „Teoria i filozofia ochrony praw człowieka”, moderowany przez prof. S. Kaźmierczyka (WSM, Legnica) miały charakter sesji międzynarodowych i dotyczyły aktualnej sytuacji prawnej, faktycznej oraz intelektualnej w naszej części Europy.

Panel nr 15 – „Prawa człowieka w sferze wymiaru sprawiedliwości – nowe wyzwania i rozwiązania”, prowadzony był przez prof. K. Drzewickiego (UG) i dotyczył przede wszystkim prawa do rzetelnego procesu oraz barier – zarówno w dostępie do sądu, jak i do zawodów prawniczych; zjawiska tendencji do polubownego rozwiązywania sporów oraz problemu egzekucji praw człowieka.

Panel nr 16 – „System ochrony praw człowieka a prawo do życia, rodziny a ochrona praw dziecka – nowe wyzwania i rozwiązania”, moderowany przez prof. G. Grabowską (UŚ), poruszał m.in. problemy związane *stricte* z polskimi realiami, takie jak kwestia praw ojców do wychowania dzieci po rozwodzie czy tzw. „okien życia”.

Panel nr 17 – „Ochrona praw człowieka w obszarze prawa konstytucyjnego, administracyjnego i cywilnego – nowe wyzwania i rozwiązania”, pod kierownictwem prof. J. Ciepła (USz), poruszał kwestie umiejscowienia praw podmiotowych jednostki – rozumianej zarówno jako obywatela, jak i cudzoziemca – w różnych gałęziach prawa publicznego i prywatnego.

Panel nr 18 – „Ochrona praw człowieka w sferze gospodarki i prawa gospodarczego – nowe wyzwania i rozwiązania”, moderowany przez prof. J. Menkesa (SGH), dotyczył praw jednostek – konsumentów lub pracowników oraz grup (takich jak związki zawodowe) w kontekście rozwoju gospodarki rynkowej i rynku pracy.

Panel nr 19 – „Ochrona praw człowieka a walka z dyskryminacją”, prowadzony przez prof. J. Symonidesa (SAN, Łódź), poruszał prawa osób niepełnosprawnych, mniejszości seksualnych, narodowych i rasowych oraz kwestię praw kobiet na świecie, Europie i w Polsce.

Panel nr 20 – „Ochrona praw człowieka w różnych systemach ustrojowych”, który moderował prof. M. Grzybowski (UJ), omawiał wybrane współczesne problemy dotyczące tematyki konferencyjnej zarówno w społeczeństwach konsump-

cyjnych Zachodu, jak również w Rosji oraz w odmiennych kulturowo Indiach, Afryce (Rwanda, Egipt) czy Turcji.

Panel nr 21 – „Ochrona praw człowieka a walka z terroryzmem i innymi zagrożeniami dla bezpieczeństwa”, prowadzony był przez prof. K. Czejarka (AH, Pułtusk) i dotyczył tradycyjnych już problemów działań służb dbających o bezpieczeństwo kolidujących z wolnością jednostki oraz stanowiących *novum* zagadnień związanych z rozwojem nowych technologii (np. inwigilacja elektroniczna).

Panel nr 22 – „Prawo człowieka do godności, prywatności i dostępu do informacji niejawnych – nowe wyzwania i rozwiązania”, moderowany przez prof. J. Potulskiego (UG), dotyczył – oprócz kwestii zawartych w tytule – zagadnień związanych z procesami psychologicznymi i wzmacnianiem świadomości prawnej obywateli Europy z zakresu praw człowieka.

Ze względu na tak wiele paneli nie jest możliwe szczegółowe omówienie każdego z nich, stąd uwaga skupiona zostanie jedynie na **Panelu 7**, w którym piszące niniejsze sprawozdanie brały udział.

Zespół problemowy nr 7 zatytułowany „Europejski Trybunał Praw Człowieka a trybunały konstytucyjne w ochronie praw człowieka i teoretyczne problemy praw człowieka” był prowadzony przez prof. Zbigniewa Witkowskiego (UMK w Toruniu). Jako pierwsza wystąpiła dr hab. Małgorzata Stefaniuk (WPiA UMCS w Lublinie), przedstawiając Konwencję o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w orzecznictwie polskiego Trybunału Konstytucyjnego. Następnie Justyna Chrzanowska – pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka wskazała na działania Ministerstwa Spraw Zagranicznych, podejmowane w celu podniesienia poziomu i efektywności wykonalności wyroków Trybunału w Strasburgu. Było to ciekawe spojrzenie na orzeczenia ETPCz z punktu widzenia organu państwa.

Dr inż. Jacek Uczkiewicz (były poseł na Sejm RP) zaprezentował rozważania dotyczące prawa człowieka do swojego czasu. Następnym prelegentem był mgr Radosław Cymerys (doktorant UJK w Kielcach), wygłaszając referat na temat *ratio temporis* jako przesłanki rozpoznania skargi do ETPCz. Dr Maria Kłopocka-Jasińska (WSZiP im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie) zaprezentowała wystąpienie na temat Trybunału Konstytucyjnego jako strażnika praw człowieka i podstawowych wolności. Wskazała na różne ukształtowanie pozycji Trybunału Konstytucyjnego w różnych państwach. Opowiedziała się za potrzebą dialogu między ETPCz a krajowymi trybunałami, co mogłoby się przejawiać w postaci spotkań między sądami oraz wykorzystywaniem utrwalonego orzecznictwa. Referentka optowała też za szerokim zakresem skargi konstytucyjnej.

Kolejny prelegent dr Łukasz Pikuła (UJK w Kielcach) zaprezentował aksjologiczne fundamenty regionalnego wymiaru ochrony praw człowieka, następnie

dr Mariusz Paździor (WSEil w Lublinie) omówił temat efektywności praw o charakterze socjalnym w Europie. Jako ostatni wystąpił mgr Fryderyk Gawron (doktorant WPAiE UW), który zaprezentował zagadnienia związane z przystąpieniem Unii Europejskiej do Konwencji Europejskiej jako szansy na rozszerzenie uprawnień jednostki.

Obrady każdego z zespołów problemowych podsumowywała dyskusja, a pierwszy dzień obrad zakończono uroczystą kolacją.

Drugi dzień konferencji składał się jedynie z sesji plenarnych – numerowanych jako trzecia i czwarta, trwających do przerwy na lunch.

Trzecia sesja plenarna zatytułowana „Nowe wyzwania i rozwiązania w systemie ochrony praw człowieka Unii Europejskiej” prowadzona była przez prof. Krzysztofa Skotnickiego – prezesa Polskiego Towarzystwa Prawa Konstytucyjnego (UŁ). Jako pierwsza wystąpiła prof. Elizabeth Sandor-Szalay (Uniwersity of Pécs, Węgry), która rozważała zagadnienia Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej na tle jej art. 51(1). Następnie dr hab. Robert Grzeszczak (WPiA UW) zajął się procesem jurydyzacji praw człowieka w Unii Europejskiej, określając pojęcie „jurydyzacji” jako proces przechodzenia od decyzji politycznych do decyzji prawnych. Podkreślił, że UE to „laboratorium prawne”, a sędziowie skupiają poważną część władzy publicznej, wydając spektakularne orzeczenia, np. dotyczące biomedycyny czy związków partnerskich. Wskazał na kolejne etapy ewolucji praw człowieka, do których należą: idealizacja, konceptualizacja, normatywizacja, jurydyzacja. Ten ostatni etap – a więc jurydyzacja – ma swoje zarówno pozytywne, jak i negatywne strony. Referent deklarował się jako zwolennik Karty Praw Podstawowych UE, ale wyraził też obawę, że może ona zwiększyć deficyt legitymizacyjny, co wiąże się z zauważalną tendencją, iż sądy i ich działania są coraz bardziej oddalone i niezrozumiałe dla jednostki.

Kolejnym prelegentem był prof. Lech W. Zacher (Akademia Leona Koźmińskiego), który nieco zmienił zapowiedziany przed konferencją temat, poszerzając go i prezentując problem postępów nauki i techniki w kontekście praw człowieka we współczesnym świecie. Wskazał na nowe wyzwania i ryzyka, jakie niesie ze sobą rewolucja informacyjna i biotechnologiczna, dając szereg ciekawych przykładów na ich zobrazowanie. Zgłosił również bardzo ciekawy postulat powołania nowego światowego ombudsmiana, który zająłby się ochroną praw przyszłych generacji. Następny referat przedstawił prof. Marian Grzybowski (WPiA UJ, sędzia TK w stanie spoczynku), był on przygotowany wspólnie z dr. Marcinem Grzybowskim (UJ). Poświęcono go ochronie prywatności w trakcie kampanii wyborczych w kontekście prawa dostępu do informacji publicznej. W referacie zwrócono uwagę, iż należy zastanowić się, jakich informacji można żądać od kandydatów na funkcje publiczne w trakcie kampanii wyborczych, skoro nie prowadzą oni jeszcze działalności publicznej. Postawił pytanie o granice między

obroną życia prywatnego a wyrażonym w art. 61 Konstytucji prawem dostępu do informacji publicznej.

Prof. Jacek Sobczak (WP SWPS w Warszawie, sędzia SN) również nieco zmienił wcześniej zapowiadany tytuł referatu i zajął się wolnością sztuki, w szczególności stawiając pytanie o to, czy istnieje w prawie karnym kontratyp sztuki. Stwierdził, iż opowiada się przeciwko istnieniu kontratypu sztuki jako przesłanki wyłączenia bezprawności, choć jest za ochroną sztuki. Za interesujące uznał koncepcje na ten temat prezentowane w literaturze przedmiotu przez Magdalenę Budyn-Kulik i Marka Kulika z WPIA UMCS w Lublinie. Później prof. Jerzy Kolarzowski (UPH w Siedlach) zaprezentował temat związany z kulturą większości i kulturą mniejszości. Współczesne państwo musi liczyć się z różnorodnością kulturową, a do tej idei zaczęły aspirować społeczeństwa europejskie. Pozytywnie ocenił sytuację mniejszości w Polsce. Jako ostatni referenci wystąpili: prof. Karol Czerajek (Akademia Humanistyczna im. A. Gieysztor w Pułtusku), prezentując problemy edukacji i nauczania jako środka integracji z Unią Europejską, a prof. Jan Maciejewski (UWr.) zaprezentował koncepcję *safety culture* w kontekście ochrony praw człowieka.

Czwartą sesję plenarną zatytułowaną „Nowe wyzwania i rozwiązania w uniwersalnym systemie ochrony praw człowieka” prowadził prof. Marek Mazurkiewicz (Wyższa Szkoła Menadżerska w Legnicy, sędzia TK w stanie spoczynku). W sesji tej zaplanowano udział wymienionych poniżej kolejno referentów: prof. Roman Wieruszewski (Poznańskie Centrum Praw Człowieka Instytutu Nauk Prawnych PAN), zajmujący się rolą Rady Praw Człowieka w systemie ochrony praw człowieka ONZ prof. Jakub Potulski (UG), który opracował kwestię idei uniwersalnych praw człowieka na tle globalnego społeczeństwa obywatelskiego – społeczeństwo obywatelskie stanowi bowiem zarówno podbudowę dla praw człowieka, jak i wynik ich przestrzegania i edukacji w tym zakresie; mgr Anna Dudar (Akademia Prawnicza, Odessa, Ukraina), która zajęła się najnowszym orzecznictwem w zakresie uniwersalnego charakteru praw człowieka; prof. Bernadetta Nitschke (Uniwersytet Zielonogórski), ukazująca stanowisko i działania ONZ wobec czystek etnicznych w byłej Jugosławii; Bachut Almenov (członek Kazachskiego Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego), omawiający globalny system ochrony praw człowieka; redaktor David Martín Herrera (dziennikarz w Political Law Department, National University of Distance Education –UNED, Madrid, Hiszpania), zajmujący się mową nienawiści i zagadnieniem, na ile przyczynia się ona do popełniania tzw. „*Hate Crimes*” oraz na ile związek ten jest ukrywany bądź bagatelizowany; dr Igor Sytar (Uniwersytet im. I. Franki we Lwowie) podejmujący zagadnienie „akulturyzacji” jako zjawiska związanego z globalizacją oraz uniwersalnym charakterem praw człowieka. Sesję tę zamykał prof. Tomasz Goban-Klas (GWSH im. Wojciecha Korfańskiego w Katowicach, Uniwersytet

Jagielloński) wystąpieniem na temat roli mediów we współczesnym społecznym odbiorze określonych zjawisk, pod wiele mówiącym tytułem „Odwaga i rozwaga mediów wobec terroryzmu”.

W godzinach wczesnopopołudniowych nastąpiło uroczyste zamknięcie konferencji.

Opisana skrótowo konferencja warta jest odnotowania nie tylko jako przedsięwzięcie cykliczne i cieszące się coraz większą popularnością, ale jako spotkanie naukowe sygnalizujące wiele szczegółowych problemów związanych z rozwojem, pozytywizacją oraz stosowaniem i egzekwowaniem praw człowieka, interesujących nie tylko z punktu widzenia jurysprudencki, lecz także praktyki prawniczej.

*Anna Kalisz
Małgorzata Stefaniuk*

Administracja bezpieczeństwa narodowego – wyzwania i dylematy

Ogólnopolska Konferencja Naukowa

Warszawa, 12 kwietnia 2014

W dniu 12 kwietnia 2014 r. odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa zatytułowana *Administracja bezpieczeństwa narodowego – wyzwania i dylematy*, zorganizowana przez: Instytut Prawa i Administracji, Wydział Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Obrony Narodowej w Warszawie, Wydział Administracji i Politologii ALMAMER Szkoły Wyższej w Warszawie. Obrady miały miejsce przy ul. Wolskiej 43, w siedzibie ALMAMER.

Komitet Naukowy Konferencji tworzyli: dr Marlena Plebańska – dziekan Wydziału Administracji i Politologii ALMAMER Szkoły Wyższej w Warszawie – przewodnicząca; dr Małgorzata Czuryk, dyrektor Instytutu Prawa i Administracji WBN AON w Warszawie – zastępca przewodniczącej; dr hab. Mirosław Karpiuk, AON – zastępca przewodniczącej; dr hab. Leszek Kania, UPH w Siedlce; dr hab. Krzysztof Orzeszyna, KUL/AON; płk dr hab. Andrzej Pieczywok, AON w Warszawie; dr hab. Katarzyna Popik-Choraży, Wyższa Szkoła Ekonomii

i Innowacji w Lublinie; dr hab. Krzysztof Prokop, Uniwersytet w Białymstoku; dr hab. Bernard Wiśniewski, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie; dr hab. Jarosław Wyrembak, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie.

W skład Komitetu Organizacyjnego weszli: Studenckie Koło Naukowe na kierunku administracja ALMAMER Szkoły Wyższej w Warszawie; dr Katarzyna Chałubińska-Jentkiewicz, AON w Warszawie; dr Jarosław Kostrubiec, UMCS w Lublinie; dr Konrad Walczuk, UPH w Siedlcach.

Uczestnictwo w konferencji – jako prelegenci – zgłosiły następujące osoby: dr Krzysztof Bojarski, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa i Ochrony w Warszawie, z referatem *Zadania samorządu terytorialnego w zakresie bezpieczeństwa socjalnego*; dr Katarzyna Chałubińska-Jentkiewicz (AON) z referatem *Funkcja reglamentacyjna administracji publicznej jako instrument ochrony bezpieczeństwa narodowego*; dr Małgorzata Czuryk (AON) z referatem *Zadania i kompetencje samorządu terytorialnego w sferze bezpieczeństwa narodowego*; Marta Dudziec (ALMAMER) – *Krajowe Ramy Kwalifikacji w aspekcie kształcenia na kierunku administracja bezpieczeństwa narodowego*, dr hab. Mirosław Karpiuk (AON), który wygłosił referat na temat *Miejsce terenowej administracji rządowej w systemie bezpieczeństwa narodowego*; dr Jarosław Kostrubiec (UMCS) z referatem *Generalny Inspektor Sił Zbrojnych a Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych – doświadczenia okresu międzywojennego a współczesne wyzwania dla systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*; mgr Radosław Kostrubiec (KUL) z referatem *Rola organów parlamentarnych i ich kompetencje w zakresie bezpieczeństwa państwa*; Maciej Koszarny (ALMAMER), który wygłosił referat na temat *Propaganda dezinformacji a miejsce dla bezpieczeństwa narodowego. Działania podmiotów zaangażowanych w ochronę ludności w czasie pokoju i wojny*; Adrian Kulik (ALMAMER) z referatem *Zarządzanie kryzysowe w komunikacji miejskiej na przykładzie m.st. Warszawy*, dr Dariusz Pożaroszczyk – *Działalność wywiadu chińskiego jako zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski*; dr Konrad Walczuk (UPH Siedlce) wygłosił referat *Prawo bezpieczeństwa państwa jako system*, a Kamil Wysokiński (AON) referat *Polityka migracyjna a bezpieczeństwo państwa*.

Odnosząc się do poszczególnych wystąpień, należy wskazać dobre przygotowanie merytoryczne prelegentów, rzeczowe argumenty podnoszone w referatach i dyskusjach, jak również pozytywnie ocenić wskazane przez nich kierunki zmian, postulaty *de lege ferenda* oraz *de lege lata* odnośnie do przedmiotowej problematyki, którą odzwierciedla tytuł konferencji.

Marta Dudziec wskazała, że nadrzędny cel działań państwa stanowi wspieranie bezpieczeństwa państwa poprzez budowanie społeczeństwa, które wykorzystuje wiedzę, jak również tworzy wykształcone zasoby osobowe. Wdrażanie Krajowych Ram Kwalifikacji do polskiego systemu edukacji to nie tylko zobo-

wiązanie międzynarodowe, wynikające z realizacji założeń Deklaracji Bolońskiej, postanowień Konferencji w Bergen z 2005 r. czy z Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 kwietnia 2008 r. Proces ten należy przede wszystkim rozpatrywać w kategorii narzędzia, które z zasady powinno służyć podnoszeniu jakości kształcenia. Krajowe Ramy Kwalifikacji stworzone zostały między innymi dla potrzeb rynku pracy i społeczeństwa obywatelskiego i dają one możliwość porównywania zdobytych kwalifikacji w całej Europie.

Marta Dudziec (ALMAMER w Warszawie)

Fot. Maciej Koszarny

Charakteryzując Krajowe Ramy Kwalifikacji „w aspekcie kształcenia na kierunku” administracja bezpieczeństwa narodowego (a także innych), krytycznie należy się jednak odnieść do sfery biurokratyzowania funkcjonowania szkolnictwa wyższego, w tym m.in. do działania kierunku administracja, w ramach którego kształcone są kadry administracji bezpieczeństwa narodowego. Wymuszenie przez prawodawcę stosowania, często oderwanych od rzeczywistości, efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji powiększa fikcję, którą się w wielu wydziałach przyjmuje za rzeczywistość. Absolwent ma spełniać wymogi Krajowych Ram Kwalifikacji pod kątem potrzeb kontroli urzędniczej, a nie jest rzeczywistym, optymalnym określeniem jego statusu. Bardzo często

wchodzi na rynek pracy bez należytego przygotowania, pogłębionego wytycznymi ministerialnymi.

Dr hab. Mirosław Karpiuk, prof. AON, w swoim wystąpieniu o miejscu terenowej administracji rządowej w systemie bezpieczeństwa narodowego zwrócił uwagę na szczególną (bardzo ważną) pozycję wojewody wśród terenowej administracji rządowej i jego kompetencji kierowniczych. Podkreślił przy tym, że ważne miejsce w sferze bezpieczeństwa narodowego zajmuje zespolona administracja rządowa (do której należy również wojewoda) – zarówno szczebla wojewódzkiego, jak i powiatowego. Zakres zadań i kompetencji oraz sposób zorganizowania świadczą, że priorytetem jej działania jest właśnie bezpieczeństwo narodowe. W kontekście postanowień ustawowych, według których wojewoda zapewnia funkcjonowanie wszystkich organów administracji rządowej i samorządowej, działających w województwie, a także kieruje ich działalnością w zakresie zapobiegania zagrożeniu życia, zdrowia lub mienia oraz zagrożeniom środowiska, bezpieczeństwa państwa i utrzymania porządku publicznego, ochrony praw obywatelskich, a także zapobiegania klęskom żywiołowym i innym nadzwyczajnym zagrożeniom oraz zwalczania i usuwania ich skutków, prelegent stwierdził, że bardzo często jest to fikcja, zatem takie współdziałanie nie występuje w pożą-

Dr hab. Mirosław Karpiuk, prof. AON (AON w Warszawie)

Fot. Maciej Koszarny

danym wymiarze. Rozmyty jest również zakres odpowiedzialności wynikający z realizacji zadań i kompetencji odnoszących się do bezpieczeństwa narodowego, które to zadania i kompetencje mogłyby być skuteczniej wykonywane w ramach współdziałania różnych podmiotów (w tym także nieadministracyjnych).

Dr Jarosław Kostrubiec wygłosił referat na temat *Generalny Inspektor Sił Zbrojnych a Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych – doświadczenia okresu międzywojennego a współczesne wyzwania dla systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*. Jako cel wystąpienia prelegent postawił sobie określenie pozycji prawnoustrojowej oraz przedstawienie ewolucji statusu Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych w systemie administracji publicznej Drugiej Rzeczypospolitej. Dokonał również analizy materiałów określających organizację i funkcjonowanie Generalnego Inspektoratu Sił Zbrojnych jako aparatu pomocniczego.

Dr Jarosław Kostrubiec (UMCS w Lublinie)

Fot. Maciej Koszarny

Generalny Inspektor Sił Zbrojnych, jak wskazał dr Jarosław Kostrubiec, był stałym zastępcą Ministra Spraw Wojskowych we wszystkich sprawach, które dotyczyły przygotowania sił zbrojnych, jak również państwa do obrony, co miałyby nastąpić na wypadek konfliktu zbrojnego. Organ ten był powoływany i odwo-

ływany przez Prezydenta RP na podstawie uchwały Rady Ministrów, która to uchwała z kolei była podejmowana na wniosek Ministra Spraw Wojskowych. Generalny Inspektor Sił Zbrojnych był generałem, przewidzianym na stanowisko Naczelnego Wodza, który opracowywał i kontrolował wszystkie prace mobilizacyjne, jak również operacyjne.

Generalnemu Inspektorowi Sił Zbrojnych podlegał bezpośrednio Sztab Generalny wraz z Szefem Sztabu Generalnego na czele i inspektorowie armii z podległymi im oficerami. Generalny Inspektor Sił Zbrojnych – jak podkreślił prelegent – był organem, z którym Minister Spraw Wojskowych był zobowiązany uzgadniać swoje wnioski dotyczące obsady stanowisk dowódców pułku oraz wyższych stanowisk. Do jego szczegółowych zadań należały prace wojskowe, które polegały na prowadzeniu studiów z zakresu działań wojennych, a także opracowywaniu planów wojny. Generalny Inspektor Sił Zbrojnych odpowiadał za przygotowanie wyższych dowódców do realizacji zadań wojennych, realizował także politykę administracyjną w obszarze bezpieczeństwa narodowego, ustalając wytyczne w sferze wyszkolenia sił zbrojnych czy wniosków dotyczących organizacji, dyslokacji, uzbrojenia, jak również wyposażenia materiałowego armii, przemysłu zbrojeniowego, fortyfikacji oraz budżetu. Był on organem kontroli w zakresie wyszkolenia wojska. Działania Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych obejmowały także współpracę wojska z organami państwowymi i organizacjami społecznymi.

Generalny Inspektor Sił Zbrojnych wchodził w skład Komitetu Obrony Państwa, któremu przewodniczył Prezydent RP. Podmiot ten (komitet) miał rozpatrywać sprawy odnoszące się do sfery obrony państwa i opracowywać wytyczne dla mobilizacyjnego zorganizowania sił państwa. Do zadań tego komitetu należało w szczególności opracowywanie wniosków dotyczących programu prac i projektów ustaw w zakresie przygotowania obrony państwa, a także opinii w sprawach doniosłych ze względu na obronność. Generalny Inspektor Sił Zbrojnych, co podkreślił prelegent, był z urzędu głównym referentem spraw, które były przez niniejszy komitet rozpatrywane.

Maciej Koszarny w swoim wystąpieniu *Propaganda dezinformacji a miejsce dla bezpieczeństwa narodowego. Działania podmiotów zaangażowanych w ochronę ludności w czasie pokoju i wojny* podkreślił, że trwa wojna dezinformacyjna, o czym świadczą aktualne wydarzenia na Wschodzie. Ta, którą prowadzi Rosja w stosunku do Ukrainy, nie byłaby możliwa bez udziału forsujących ją dziennikarzy, polityków i pseudoekspertów. Zapewnienie Polaków, że czas umierania za ojczyznę się skończył, bo nasz kraj jest chroniony przez obecność w NATO oraz UE, stało się przeszłością. Ta teza została brutalnie zweryfikowana przez rzeczywistość, gdy Rosja narzuca „wolnej” Europie swoje warunki, wykorzystując niemoc polityczną Zachodu i pozycję, jaką dają jej posiadane surowce.

Maciej Koszarny (ALMAMER w Warszawie)

Fot. Marta Dudziec

Raport NIK alarmuje, że obrona cywilna w Polsce istnieje tylko na papierze i nie jest przygotowana do wykonywania żadnego ze swoich celów. Miejmy zatem nadzieję, że nasze „pospolite ruszenie” nie będzie zmuszone do podjęcia żadnych działań obronnych.

Adrian Kulik w ramach analizowanych zagadnień, dotyczących zarządzania kryzysowego w komunikacji miejskiej na przykładzie m.st. Warszawy, wskazywał na wady i zalety systemu zarządzania kryzysowego aglomeracji miejskiej, gdzie ciągi komunikacyjne często są niedrożne, zwłaszcza w godzinach szczytu komunikacyjnego. Zaprezentował on koncepcję systemu łączności elektronicznej wychodzącej naprzeciw potrzebom organów oraz podmiotów, które zostały obciążone odpowiedzialnością za bezpieczeństwo, np. za zarządzanie kryzysowe m.st. Warszawy. System ma zapewnić podmiotom odpowiedzialnym za bezpieczeństwo aglomeracji, w tym jej obywateli, możliwość skutecznego kierowania. To właśnie od właściwego kierowania zależy jakość bezpieczeństwa, m.in. podjęcie właściwych działań (w tym zaradczych), w możliwie najkrótszym czasie. Integralną częścią systemu łączności elektronicznej, który jest niezbędny z punktu widzenia realizacji zadań wynikających z bezpieczeństwa narodowego, są podsystemy: monitorowania zagrożeń aglomeracji miejskiej oraz zarządzania

i utrzymania, w tym zabezpieczenia logistycznego. Podział systemu łączności elektronicznej w sferze zarządzania kryzysowego na podsystemy usprawnia działania w przypadku powstania szeroko pojętych zagrożeń komunikacyjnych. Pełni zarówno funkcję prewencyjną, jak i następczą.

Według dr. Dariusza Pożaroszczyka w działaniu chińskiego wywiadu niezmienne jest „totalne” podejście do zbierania informacji – dla chińskich służb nie ma informacji o charakterze bezwartościowym. Funkcjonariusze tych służb usiłują skojarzyć maksymalną liczbę informacji pochodzących z różnych źródeł. Totalny biały wywiad obejmuje wszelkie dziedziny, a przede wszystkim sfery gospodarcze, naukowe i technologiczne. Gromadzenie i analizowanie wszelkich informacji jest związane z zaangażowaniem wielu osób, sił i środków, takie właśnie zaangażowanie wywiadu chińskiego ciągle istnieje. Szczególnie istotny i zakrojony na szeroką skalę jest wywiad gospodarczy, co wiąże się z rozwijającą się chińską gospodarką, która w czasie globalizacji jest wiodąca. Nie można, odnosząc się do rozwoju gospodarczego Chin, pominąć działalności służb wywiadowczych nastawionych na działania właśnie w tym wymiarze.

Dr Konrad Walczuk odnosił się do dziedziny, jaką jest prawo bezpieczeństwa państwa jako system. Scharakteryzował najważniejsze podsystemy organizacji bezpieczeństwa i porządku wewnętrznego, rolę władzy ustawodawczej w systemie bezpieczeństwa państwa, w tym istotną rolę Sejmu i komisji sejmowych, jak również rolę władzy wykonawczej w ochronie bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku publicznego. Podstawową pozycję w systemie bezpieczeństwa państwa zajmuje jednak władza wykonawcza, przy czym rola Prezydenta RP jest zdecydowanie ograniczona na rzecz Rady Ministrów i jej członków, co bezpośrednio wynika z ustroju przyjętego przez RP.

W swoim referacie *Polityka migracyjna a bezpieczeństwo państwa* Kamil Wysokiński wskazał, że w ostatnich latach wzrasta liczba cudzoziemców przybywających do Polski i to zarówno w celu uzyskania ochrony międzynarodowej, czy podjęcia zatrudnienia i poprawy poziomu życia własnego, jak i do rodzin przebywających w Polsce. Jeśli cudzoziemcy mają możliwość działania na tych samych warunkach co obywatele państwa przyjmującego, to przynoszą mu korzyści. Jednak cudzoziemcy często napotykać różne problemy, w tym narażeni są na arbitralne wydalenie, co stanowi przejaw autorytarnej władzy administracji publicznej, która często nie liczy się z jednostką.

Przez całą konferencję przewijała się bieżąca sprawa, czyli ingerencja Rosji na Krymie i zbrojne działania prorosyjskie na Ukrainie Wschodniej. Wrażeniami o nastrojach panujących na Litwie (niezbyt odbiegających od nastrojów w Polsce) podzielił się dr Jarosław Kostrubiec, który w przeddzień wrócił z konferencji w Wilnie.

Dr Konrad Walczuk (UPH w Siedlcach)

Fot. Maciej Koszarny

Kamil Wysokiński (AON w Warszawie)

Fot. Maciej Koszarny

Od lewej stoją: Kamil Wysokiński (AON), dr Dariusz Pożaroszczyk, dr Jarosław Kostrubiec (UMCS), dr hab. prof. nadzw. Mirosław Karpiuk (AON), dr Konrad Walczuk (UPH), dr Karol Pachnik (UW)

Fot. Maciej Koszarny

Na zakończenie zapowiedziano powtórne zorganizowanie tego rodzaju konferencji naukowej (co należy szczególnie podkreślić) celem dalszej wymiany poglądów, bezpośredniego podzielenia się przez uczestników (nie tylko prelegentów) opinią na temat funkcjonowania administracji publicznej, w tym również w sferze bezpieczeństwa narodowego.

Mirosław Karpiuk